visat.

Tardor 2017

Sobre models de llengua i registres

Alexis Llobet

Partiré d'una visió molt subjectiva: el català que ara sento i llegeixo té ben poc a veure amb el que sentia i llegia fa trenta anys, si fa no fa, abans que els mitjans de comunicació de masses en català es consolidessin. Centrant-me en la llengua escrita, en vull destacar dos canvis importants: han desaparegut els cultismes que feien de tòtem del model de llengua literària que l'IEC propugnava a la postguerra i se n'han implantat uns altres, de procedència aliena.

El model de l'IEC (o model Aramon) tendia, entre d'altres coses, a fer servir determinats cultismes i arcaismes (*hom*, *quelcom*, *llur*...) que es van acabar convertint en un lloc comú i apareixien gairebé a tort i a dret, independentment de la classe de text i del registre. Aquest model buscava preservar la llengua de la contaminació del castellà i alhora entroncar-la amb la de l'últim període d'esplendor propi, el noucentisme.

Si la rigidesa del model, sobretot pel que fa als registres, en dificultava l'aplicació en molts dels gèneres de la prosa, cosa que va provocar les queixes d'un bon grup d'escriptors, l'arribada dels mitjans de comunicació de masses en va cantar les absoltes. Ara les solucions prototípiques d'aquell temps han quedat circumscrites a àmbits molt determinats; certament, l'estil és una qüestió de gustos, però d'entrada sembla prou raonable que els arcaismes i els cultismes es reservin per als registres més alts. Ara bé, paradoxalment en el català escrit s'hi han anat introduint tot un seguit de formes cultes degudes a calcar-ne de castellanes. Una de les diferències més importants entre el català i el castellà és el pas pel barroc, moviment que en la llengua veïna encara influeix sobre la prosa actual, sovint amb construccions i lèxic amanerats que s'accentuen com menys traça té l'escriptor. En teoria, això no ens hauria d'afectar, perquè la nostra llengua literària amb prou feines hi ha passat, pel barroc, però la realitat és una altra: cenyint-nos al lèxic, es calquen cultismes castellans com ara *realitzar*, *finalitzar* o

ocórrer. De fet, de vegades la còpia supera l'original i tot: la correspondència actual d'*ambos* i *de pi*e, per exemple, que en castellà no passen del registre estàndard, és en la majoria d'escrits els cultismes *ambdós* i *dempeus*.

En resum, que els nostres cultismes han deixat pas a d'altres de forasters, i d'entrada no se m'acudiria cap manera políticament correcta de solucionar-ho. Ara bé, en una entrevista de feina, a l'hora d'introduir les meves dades a l'ordinador van escriure-hi que "havia realitzat els estudis a la UAB", i quan vaig demanar si allò els semblava natural em van dir que ho trobaven perfecte; d'aleshores ençà he repetit aquesta mena d'experiments, sempre amb el mateix resultat, cosa que demostra que per a la majoria aquestes construccions han deixat de ser un cultisme i ara són de registre estàndard. És a dir, que badava perquè no tenia en compte que la llengua evoluciona, i com a penitència finalitzaré l'article assegurant que realitzaré cursos de reciclatge perquè això no em succeeixi més.